SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Rapport från Riksantikvarieämbetet

Konferens om riskhantering för kulturvården

Kortfattad vetenskaplig slutrapport, FoU

Riksantikvarieämbetet 2015
www.raa.se
registrator@raa.se

Innehåll

Konferens om riskhantering för kulturvården 5
Ansvarig institution, med fullständig institutionsadress 5
Medverkande institutioner eller discipliner 5
Projektledare, med titel, födelseår, adress till nuvarande arbetsplats samt e-post adress .. 6
Projektmedarbetare 6
Sammanfattande resultat 6
Bakgrund och syfte med projektet 7
Projektets huvudsakliga resultat och effekter 7
Resultatens placering i förhållande till nationell och internationell översikt av tidigare forskning inom området 8
Resultatspridning - nuläge och framtidsläge 9

Bilaga
Program Riskhantering och kulturvård, 1-3 december 2014

Konferens om riskhantering för kulturvården

Brand, översvämning, stöld, vandalism, vibrationer eller skadedjursangrepp kan orsaka stora skador på kulturarvet. Genom att arbeta förebyggande och ha en god beredskap kan man minska riskerna och minimera skadeverkningarna. Systematiskt arbete med riskhantering ökar möjligheterna att prioritera förebyggande åtgärder så att det säkerställs att inte slumpen får avgöra vad som räddas för eftervärlden.

Detta FoU-projekt bestod i att anordna en nationell konferens på temat "Riskhantering för kulturvården". Konferensen hölls 1-3 december 2014 på Vår Gård i Saltsjöbaden och hade 170 deltagare. Under konferensen presenterades internationella och tvärsektoriella modeller, metoder och verktyg för riskhantering samt praktiska tillämpningar.

Ansvarig institution, med fullständig institutionsadress

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby

Medverkande institutioner eller discipliner

- Riksantikvarieämbetet
- Göteborgs universitet
- Konserveringsateljé syd AB, Karin Hermerén
- Disent AB, Anna Henningsson

Projektledare, med titel, födelseår, adress till nuvarande arbetsplats samt e-post adress

Charlotta Hanner Nordstrand, 1952
Fil. Dr. Universitetslektor
Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet
Box 130, Guldhedsgatan 5A
405 30 Göteborg
charlotta.hanner.nordstrand@conservation.gu.se

Projektmedarbetare

- Gabriella Ericson, BA, fil kand., utredare Riksantikvarieämbetet
- Erika Hedhammar, fil. kand., utredare Riksantikvarieämbetet
- Karin Hermerén, fil. lic. konservator, Konserveringsateljé syd AB
- Anna Henningsson, fil. mag. Konservator, Disent AB
- Elizabeth Ellen Peacock, professor, konservator, Göteborgs universitet

Sammanfattande resultat

Konferensen genomförd 1-3 december 2014 på Vår Gård i Saltsjöbaden med 170 deltagare. Programmet bifogas som bilaga.

Under konferensens första dag presenterades internationella modeller och metoder för riskhantering inom kulturvården samt exempel. Konferensens andra dag tog upp svenska arbeten med riskhantering från olika sektorer och därefter exempel på arbeten med värdering av kulturarv. Tredje dagen fanns möjlighet att delta i fem olika workshoppar.

Bakgrund och syfte med projektet

Projektet bestod av att arrangera en konferens om riskhantering för kulturvårdssektorn i Sverige.

Riskahantering har delvis använts inom det förebyggande kulturvårdsarbetet det senaste decenniet. Modeller och verktyg för riskhantering inom kulturvården har bland annat utvecklats genom ett internationellt samarbetsprojekt mellan organisationerna International Centre for Study of the Preservation and Restauration of Cultural Property, ICCROM, Canadian Conservation Institute,CCI i och Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, RCE i Nederländerna.

Användningen av riskhanteringssystem för museisamlingar i Sverige är begränsad och kunskapen om modeller och verktyg som finns är inte tillräckligt spridd. För kulturhistoriska byggnader finns det idag inga specifika riskbedömningssystem.

Konferensen syftade till att sprida kunskap om metoder och verktyg för riskhantering, samt att ge deltagarna möjlighet att utbyta erfarenheter och inspireras till att implementera dessa inom kulturarvsförvaltning i Sverige.

Projektets huvudsakliga resultat och effekter

Vid konferensen samlades internationell och tvärsektoriell expertis i syfte att presentera och diskutera riskhantering med kulturarvsförvaltare. Konferensen bidrog till att:

- riskhanteringens begrepp, modeller, metoder och verktyg blev kända inom en krets av professionella kulturarvsförvaltare i Norden,
- samverkan stärktes dels mellan aktörer inom kulturvårdssektorn, men även med andra aktörer inom riskområdet.

Utvärderingen av konferensen visar på att riskhantering är ett aktuellt och angeläget ämne, där kulturvårdssektorn önskar att lära sig mer. Kunskap om klimatpåverkan på kulturmiljö, farliga ämnen i museisamlingar, värde och värdering, restvärdesräddning, mögel och skadedjur samt praktiska tillämpningar av risk av riskanalyser och värderingsmodeller var några av önskemålen som togs upp.

Resultatens placering i förhållande till nationell och internationell översikt av tidigare forskning inom området

Modeller och verktyg för riskhantering inom kulturvårdsarbete har utvecklats bland annat genom ett internationellt samarbetsprojekt mellan organisationerna International Centre for Study of the Preservation and Restauration of Cultural Property, ICCROM, Canadian Conservation Institute,CCI i och Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, RCE i Nederländerna. Dessa har spridits vid internationella konferenser och möten, men inte i Sverige.

Resultatets relevans för kulturmiljön, kulturarvet och kulturmiljöarbetet

Genom att arbeta systematiskt med riskhantering ökar möjligheten att prioritera förebyggande insatser så att åtgärder sätts in där de gör mest nytta.

Målgruppen för konferensen var bred och utgjords av yrkesverksamma som är involverade i kulturarvsförvaltning, exempelvis antikvarier, arkitekter, byggnadsantikvarier, förvaltare, konservatorer, länsstyrelser och museipersonal. Bland dessa fanns även förvaltare av kulturarv från Statens fastighetsverk och Svenska kyrkan.

Resultatspridning - nuläge och framtidsläge

- Kortfattad rapport från konferensen kommer att finnas publicerad i Samla. (Beräknas i september 2015.) http://samla.raa.se/xmlui/
- Presentationerna tillgängliga på webben http://www.raa.se/kulturarvet/katastrofberedskap/riskhantering/
- Youtube-filmer från konferensen finns tillgängliga https://www.youtube.com/playlist?list=PLKrB8_QR_fyHcZ_5pOIB4S4coWDRfR5PI
- Review av Lauri Vaher i e-conservation journal, nr 1, 2015
- http://e-conservation.org/

VÄLKOMMEN TILL KONFERENS 1–3 DECEMBER 2014

Riskhantering och kulturvård

Tänk i tid – brand, översvämning, stöld, vibrationer, byggverksamhet, skadedjur och ogynnsamt klimat kan orsaka stora skador på kulturarv. Genom att arbeta förebyggande och ha en god beredskap kan man minska riskerna och minimera skadeverkningarna. Arbete med riskidentifiering, riskanalys och riskreducering ger möjligheter att strategiskt planera förebyggande åtgärder så att resurserna används där de gör mest nytta.

På konferensen "Riskhantering och kulturvård" presenteras internationella modeller, metoder och verktyg för riskhantering inom kulturvården. Dessutom presenteras metoder från andra samhällssektorer. Genom fallstudier visas hur riskhantering kan användas i praktiken. Riskhantering handlar inte bara om att hantera katastrofala, sällsynta händelser, utan lika mycket om hantering av långsamma nedbrytande processer. I fokus för riskhanteringen är värdet – vad är det man riskerar att förlora?

Konferensen vänder sig till alla som arbetar med kulturarvsförvaltning eller är involverade i riskförebyggande arbete, exempelvis antikvarier, arkitekter, förvaltare, intendenter, konservatorer samt andra verksamma inom byggbranschen, länsstyrelser, museer och Svenska kyrkan.

TID 1–2 december 2014 samt möjlighet till workshop 3 december

PLATS Vår Gård Saltsjöbaden, Stockholm

Konferensen arrangeras av Riksantikvarieämbetet i samarbete med Göteborgs universitet, Disent AB och Konserveringsateljé syd AB

Konferensen Riskhantering och kulturvård har fått stöd av Riksantikvarieämbetets FoU-medel.

Vissa av föreläsningarna ges på engelska.

TWITTER #riskkultur

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

GÖTEBORGS UNIVERSITET

DISENT AB

KONSERVERINGSATELJÉ SYD AB
KARIN HERMERÉN

Program
Konferens Riskhantering och kulturvård

MONDAY 1 DECEMBER 2014

10.30 **Coffee**

Chair: Elizabeth Peacock

11.00 WELCOME

Lars Amréus, Director General, Swedish National Heritage Board

Introduction to Risk Management and Cultural Heritage

Elizabeth Peacock, University of Gothenburg

Risk Management, Value and Perception

Bill Wei, Cultural Heritage Agency of the Netherlands

METHODS AND MODELS FOR RISK MANAGEMENT

Risk Assessment for Cultural Heritage – Methods and Tools

Agnes Brokerhof, Cultural Heritage Agency of the Netherlands

12.40 LUNCH

13.40 **Modelling and Communicating Loss of Value in Risk Assessment for Cultural Heritage**

José Luiz Pedersoli Jr., Scientia Pro Cultura

Biodeterioration in Cultural Heritage – Risk Assessment for a Sustainable Preservation

Thomas Warscheid, LBW-Bioconsult

How to Translate Artefact Conditions into Numbers – Measured Data and other Observations

Stefan Simon, Yale University

Strengthening Capacity for Disaster Risk Management – The ICCROM Approach

Aparna Tandon, ICCROM

16.10 **Coffee**

16.40 CASE STUDIES

Conservation Treatment – A Risk Factor

Adrian Heritage, Cologne Institute of Conservation Sciences

Monitoring – A Tool for Predict and Mitigate Stone Risks in Cultural Heritage

Christoph Franzen, Institut für Diagnostik und Konservierung an Denkmalen in Sachsen und Sachsen-Anhalt e. V.

Cultural Heritage and Climate Change – Results from the Project Climate for Culture

Tor Broström, Uppsala University

18.35 **Concluding discussion**

19.30 CONFERENCE DINNER

Program

Konferens Riskhantering och kulturvård

TISDAG 2 DECEMBER 2014

Moderatorer: Erika Hedhammar & Karin Hermerén

9.00 METODER OCH MODELLER FÖR RISKHANTERING

Vilka är de största riskerna?
Olle Häggström, Chalmers

Risk- och sårbarhetsanalyser
Omar Harrami, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

10.05 Kaffe

10.35 En modell för riskhantering av byggnadskonst – erfarenheter från infrastrukturprojekt
Anna Henningsson, Disent AB

11.10 VÄRDE

Everything of Value is Defenseless – Value Assessment as a First Step in Risk Management
Tessa Luger, Cultural Heritage Agency of the Netherlands

Riksantikvarieämbetets utvecklingsarbete avseende värdering och prioritering av kulturarvet – att värdera och välja utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv i samband med riskhantering
Cissela Génetay, Riksantikvarieämbetet

Monetär värdering av kulturarv – erfarenheter från Göta älv-utredningen
Tonje Grahn, Karlstads universitet

12.45 LUNCH

13.45 En svensk Blue Shield-organisation
Malin Myrin, ICOMOS

Klimatförändringarnas påverkan på kulturarvet
Per Lindqvist, Riksantikvarieämbetet

14.05 FALLSTUDIER

Att långsiktigt förvalta fastighetsvärden som inte är ekonomiska
Henrik Ogstedt, Higab

Presentation av Göteborgs konstmuseums riskhantering
Petra Waern, Göteborgs konstmuseum och Patrik Holmquist, WSP

15.15 Kaffe

15.45 Risikohåndtering i samband med omfattende grunnarbeider
Jørgen Fastner, NTNU Vitenskapsmuseet

Samordnad skadedjurskontroll och kulturarv – arbetet med att skapa en europeisk standard.
Lisa Nilsen, Lisa Nilsen Kulturvård

16.45 Avslutande diskussion

17.00 Dagen avslutas

Workshopar 3 december 2014

WORKSHOP 1

VIBRATIONSRELATERADE RISKER FÖR BYGGNADSANKNUTEN KONST

Anna Henningsson, Disent AB och Bill Wei,
Cultural Heritage Agency of The Netherlands

Vilka risker är relevanta för byggnaders fasta konst när det förekommer vibrationer i dess omgivning? Byggnadsintegrerade konstverk, kyrkliga inventarier och historiska ytskikt kan inte flyttas och riskhanteringen måste lösas på plats. Denna workshop belyser olika vibrationskällor, varvat med övningar för hur vibrationsrelaterade risker kan identifieras samt vilka metoder som kan sättas in för att övervaka om vibrationer har en påverkan på byggnadskonst.

Workshopen är ett resultat av Riksantikvarieämbetets FoU projekt "Vibrationers påverkan på arkitekturbunden konst".

Mer information om workshopens innehåll:
http://www.disent.se/riskhantering-och-kulturvard/

TID 9.00 – 16.00
PRIS 600 kr
(inklusive lunch)
PLATS
Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Stockholm
SPRÅK
Engelska och svenska

WORKSHOP 2

RISK-BASED APPROACH TO COLLECTIONS CARE

Agnes Brokerhof, Cultural Heritage Agency of the Netherlands
and Anna Bülow, The British Museum

This one day seminar will explore a risk-based approach to collections care and application of risk management methodology in practice. It includes a lecture by Agnes Brokerhof (http://www.kennisvoorcollecties.nl/en/projects/collection-risk-management/) about the application of risk management in the cultural heritage field. She will discuss how heritage organisations can use this to prioritise their limited resources and reduce the risks that have the greatest impact on collections preservation.

The workshop is built around a risk assessment exercise at the Museum of Ethnography (http://www.varldskulturmuseerna.se/etnografiskamuseet/) where participants will have an opportunity to apply the principles of risk management in practice and discuss issues in collections care such as cost effective risk reduction and prioritisation.

Dr Anna Bülow (http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19455220903509960) presents the application and long-term benefits of risk assessment in collection care and strategic planning as well as the challenges of introducing risk management in large institutions.

TID 9.30 – 17.00
PRIS 1 000 kr
(inklusive lunch)
PLATS
Etnografiska museet
Djurgårdsbrunnsvägen 34
Stockholm
SPRÅK Engelska

WORKSHOP 3

SKADEINSEKTER I MUSEET – VAD GÖR VI?

Monika Åkerlund och PREMAL

Samordnad skadedjurskontroll, på engelska även kallad Integrated Pest Management (IPM), innebär en helhetssyn där tyngdpunkten är lagd på det förebyggande arbetet. Vid behov av akuta åtgärder måste valet av metod göras omsorgsfullt. Man väljer i första hand den mest miljöanpassade metoden och i sista hand den "kemiska metoden".

Workshopen omfattar föredrag om skadedjurens utseende och biologi, om Integrated Pest Management (IPM) samt en praktisk övning att lära sig känna igen djuren.

Mer information om Integrated Pest Management:
http://www.raa.se/kulturarvet/katastrofberedskap/skadedjur/ipm/

TID 9.00 – 14.00
PRIS 500 kr
(inklusive lunch)
PLATS
Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Stockholm
SPRÅK Svenska

WORKSHOP 4

THE VALUE PIE: ASSESSING THE RELATIVE VALUE OF HERITAGE ASSETS AND THEIR COMPONENTS FOR RISK MANAGEMENT PURPOSES

José Luiz Pedersoli Jr., Scienta Pro Cultura

Participants will have the opportunity to explore the basic steps of assessing and communicating the relative value of heritage assets and their components for risk management purposes. Since the proposed risk management approach for cultural heritage aims at "minimizing the loss of value to heritage assets, as measured at some specified point in the future, and for a given cost", it is essential to understand and quantitatively estimate how the overall value of a given heritage asset or group of assets is currently distributed amongst its different components. As risk management also has to do with improving the ability of organizations to achieve their objectives in a more consistent and effective manner, their institutional mandates need to be taken into account. Through interactive group work and plenary discussions, following a brief introduction by the facilitator, participants will practice the identification, unambiguous definition, and assignment of weights to criteria according to which the relative value of heritage assets and their components can be quantified. Participants will then practice how to build a meaningful Value Pie, and explore its underlying assumptions and applications as a risk assessment and communication tool. The importance of consultation with stakeholders throughout the process will be stressed and explored through role-playing.

TID 9.00 – 13.00
PRIS 250 kr
(inklusive lunch)
PLATS
Riksantikvarieämbetet
Storgatan 41
Stockholm
SPRÅK Engelska

WORKSHOP 5

ATT RISKREDUCERA BRETT GENOM TEKNIK

Skansen

Hur kan riskreducering ske brett på flera olika risker genom att använda tekniska lösningar? Över ett relativt stort geografiskt området med en bred riskbild har Skansen arbetat med att hitta teknik som reducerar uppkomsten av olyckor, skadegörelse och som samtidigt minskar insatstiden för de skador som uppstått. Denna workshop belyser olika tekniker och åtgärder som görs och gjorts under de senaste åren med flera syften att förhindra och reducera en oönskad händelse eller olycka.

TID 9.00 – 13.00
PRIS 250 kr (inklusive lunch)
PLATS Skånska gruvan Skansen
SPRÅK Svenska